

Рассмотрена проблема формирования личности правоохранителя. Подчёркнуто актуальность и практическое значение изучения и формирования различных компетенций, в том числе специальных компетенций, в частности прогностической компетенции и способности к инновационной деятельности, необходимых для выполнения профессиональной деятельности полицейских. Отмечено, что перед системой образования на всех её этапах стоит задача ориентации на формирование и развитие навыков и компетенций, необходимых для инновационной деятельности.

Ключевые слова: компетенции, личность правоохранителя, полицейские, прогностическая компетенция, инновационная деятельность.

УДК 159.923.2

Лариса Олександрівна ШЕВЧЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри соціології та психології факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6117-9134>

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ЗЛОЧИНЦІВ

*Психологія саморегуляції відображає проблему
мінливої особистості в мінливому світі
А. Асмолов*

Розглянуто гендерні особливості саморегуляції злочинців, оскільки порушення саморегуляції є однією з причин соціальних і особистісних проблем особистості. Виявлено, що загальний рівень саморегуляції у жінок-злочинниць нижчий, ніж у чоловіків. Втім, головну роль у регуляції своєї поведінки злочинців обох статей відводять зовнішнім регуляторам.

Ключові слова: саморегуляція, гендер, особистість, самоконтроль, злочинність, жінки-злочинниці, імпульсивність

Порушення саморегуляції та самоконтролю є однією з причин соціальних й особистісних проблем: сімейних негараздів, наркоманії, алкоголізму, інтернет-залежності, правопорушень,

злочинності. Показник жіночої злочинності вважається своєрідним індикатором здоров'я суспільного життя, тому вивчення особистості жінок-злочинниць, їх емоційно-вольової сфери, зокрема особливості їх саморегуляції та самоконтролю, з метою розроблення дієвих програм ресоціалізації правопорушниць постає актуальним та своєчасним завданням.

Розмаїть поглядів на категорію саморегуляції в різних областях наукового знання викликає ряд її трактувань. У психологічних словниках саморегуляція (*від лат. regulare – налагоджувати, приводити у порядок*) тлумачиться як цілесообразне функціонування живих систем різних рівнів організації та складності [1, с. 352], як установа відносної рівноваги між середовищем та організмом, причому людина розглядається як система, що здатна до саморегулювання свого життя, поведінки, активності, психічних станів [2, с. 368]. Представники структурно-функціонального підходу О. Конопкін (2000), У. Пауерс (1973), А. Осницький (2009) вважають, що саморегуляція являє собою процеси ініціації і висунення суб'єктом цілей активності, а також управління досягненням цих цілей. Процеси саморегуляції розглядаються цими авторами як внутрішня цілеспрямована активність людини, яка реалізується за рахунок системного участі самих різних процесів, явищ і рівнів психіки. Ще один погляд на саморегуляцію висвітлюється в дослідженнях Г. Віленської, Ю. Ковальнової та О. Сергієнко. які вважають, що саморегуляцію варто розглядати як контроль поведінки. За їх думкою, контроль поведінки це психологічний рівень регуляції поведінки, який спирається на внутрішні індивідуальні ресурси людини, що інтегруються суб'єктом для забезпечення цілеспрямованого поведення [3, с. 76]. Близькою є думка М. Гриньової яка розглядає саморегуляцію як процес свідомого управління виконанням діяльності, у контекст якої вона входить незалежно від конкретних форм останньої. Це є свідченням наскрізного характеру саморегуляції, що може проявлятися в різних сферах життєдіяльності людини залежно від специфіки онтогенезу кожного окремого індивіду [4, с. 161]. Завдяки цьому можна говорити про саморегуляцію станів, мотиваційну саморегуляцію, саморегуляцію діяльності. В низці досліджень (Baumeister et al., 2007) виявлено, що слабка саморегуляція заважає людині будувати адекватну

взаємодію з іншими, досягати цілі, обирати ефективні стратегії. Навіть маючи високий потенціал здібностей, людина з недостатнім рівнем саморегуляції не здатна досягти вагомих результатів, реалізувати свої здібності, а звідси – накопичує особистісні та соціальні негаразди [5, с. 521]. Отже, саморегуляція та самоконтроль зумовлюють рівень досягнень людини. Дослідження кримінологів вказують на недостатню саморегуляцію і дефіцит самоконтролю особи, які часто є ключовою проблемою вчинення злочинів. Вітчизняний кримінолог Б. Головкін вказує, що характерною рисою корисливих насильницьких злочинців є низький самоконтроль [6, с. 126]. Досліджуючи жіночу рецидивну злочинність В. Батиргареева звертає увагу на відчутні зміни у характері та психіці жінок-злочинниць, їх низький самоконтроль та невпевненість у собі, небажання опиратися несприятливим обставинам, контролювати своє життя [7, с. 215].

Основними завданнями дослідження стало вивчення гендерних особливостей саморегуляції злочинців. Дослідження проводилося у кримінально-виконавчих установах мінімального та середнього рівня безпеки Державного департаменту з питань виконання покарань в Харківській області. Вибірка була обмежена за ознаками віку (20–47 років), обсяг вибірки досліджуваних 377 осіб. Першу групу складають жінки-злочинниці, всього 203 особи, друга група досліджуваних представлена чоловіками, які відбувають покарання, всього 174 особи. У дослідженні були використані методика «Стильові особливості саморегуляції поведінки (ССП-98)», розроблена В.І. Моросановою, анкетування за спеціально розробленою анкетною та математико-статистичні методи програми SPSS.

За результатами дослідження виявлено гендерні розбіжності у саморегуляції злочинців. У жінок він значно нижчий, ніж у чоловіків, тобто жінки-злочинниці є більш залежними від ситуації, думки інших, гірше чинять опір негативним впливам, погано програмують та передбачають свою діяльність, поведінку, їм важко визначити життєві цілі. Імпульсивність їх поведінки впливає на діяльність, тому при планування життєвих перспектив мають утруднення, орієнтуються на інших людей, потребують підтримку оточення. Низький розвиток моделювання та оцінки результатів викликає у жінок тривожність, напруженість

у взаємодії і спілкуванні з іншими, а наслідком стає їх малоефективна діяльність.

Чоловіки-злочинці демонструють достатньо високий загальний рівень саморегуляції. Вони краще пристосовуються до змін й певним чином це можна пояснити їх світоглядом, бажанням не загубити свій статус у кримінальному середовищі, дбати про власні інтереси « тут і зараз». Життєві плани досліджуваних нестійкі, вони мало готові до реалізації своїх життєвих перспектив, відносячи їх на невизначене майбутнє. Оцінка результатів чоловіків-злочинців є доволі слабою ланкою саморегуляції, до того ж важко піддається корекції. Щоправда, на результати дослідження може впливати тривалий термін перебування за ґратами респондентів.

Спільним в обох групах злочинці є нерозвинена потреба у плануванні свого життя, відсутність здатності та бажання виробляти цілі та життєві перспективи, підкріплені власною відповідальністю, ініціативою, активністю.

Список бібліографічних посилань

1. Психология. Словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и доп. М. : Академия, 1999. 494 с.
2. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологический словарь-справочник. Минск : Харвест ; М. : АСТ, 2001. 576 с.
3. Сергиенко Е. А., Виленская Г. А., Ковалёва Ю. В. Контроль поведения как субъектная регуляция. М. : Ин-т психологии РАН, 2010. 352 с.
4. Гриньова М. В. Саморегуляція як основа успішної навчальної молоді. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8. С. 159–163.
5. Baumeister R. F., Schmeichel B. J., Vohs K. D. Self-Regulation and executive function: The Self as controlling agent // *Social psychology: Handbook of basic principles* / eds A. W. Kruglanski, E. T. Higgins. 2007. P. 516–539.
6. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія. Харків : Право, 2011. 432 с.
7. Батиргареева В. С. Рецидивна злочинність в Україні : монографія. Харків : Право, 2009. 576 с.

Одержано 11.03.2018

Рассмотрены гендерные особенности саморегуляции преступников, поскольку нарушения саморегуляции является одной из причин социальных и личностных проблем человека. Выявлено, что общий уровень саморегуляции у женщин-преступниц ниже,

чем у мужчин. Впрочем, главную роль в регуляции своего поведения преступники обоих полов отводят внешним регуляторам.

Ключевые слова: саморегуляция, гендер, личность, самоконтроль, преступность, женщины-преступницы, импульсивность.

УДК [1599:351.741]

Ігор Володимирович ШЕЛКОШВЕЄВ,

старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3171-1078>;

Сарі РАУТАРІНТЕ,

радник і тренер з питань прав людини та гендерної рівності
Консультативної місії Європейського Союзу (Фінляндія)

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У СИСТЕМІ ВІДБОРУ КАНДИДАТІВ У НАЦІОНАЛЬНУ ПОЛІЦІЮ УКРАЇНИ

Розглядається можливість застосування компетентнісного підходу на етапі професійного відбору до Національної поліції України. Виділено суттєві риси ключових компетенцій при рекрутинзі кандидатів на службу в поліцію.

Ключові слова: компетентність, компетенція, соціальна компетенція, особистісна компетенція, комунікативна компетенція, професійний відбір, рекрутинг.

В даний час продовжуються масштабні перетворення в системі правоохоронних органів України. Національна поліція, яку почали створювати декілька років тому прийшла на зміну старій міліції. За цей час багато чого зроблено, однак, реформування йде дуже повільно, недостатність досвіду, знань та професійних навичок нових поліцейських негативно відображається на авторитеті, іміджі та рівні довіри до поліції з боку громадян.

На наш погляд, змінити ситуацію на краще можливо, якщо у новій поліції з'явиться інший підхід, при якому головна функція з каральної перейде в сервісну. Сервісний підхід передбачає більш широкий погляд на професійну діяльність поліцейського.

Нові поліцейські повинні вибудовувати партнерські відносини з населенням, надавати якісні сервісні послуги громадянам,